

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

ΕΝΤΟΣ & ΕΚΤΟΣ

του ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ της ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ

Αθήνα 2014

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ
εντός και εκτός
του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας

Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας
Αθήνα 2014

Οργάνωση και εποπτεία έκδοσης: Γεράσιμος Νοταράς

Συγγραφή κειμένου: Μαρία Λεμπέση

Επιμέλεια κειμένου, διορθώσεις: Φωτεινή Κορδού

Επιλογή εικονογραφικού υλικού: Μαρία Λεμπέση, Μαρία Οικονομοπούλου

Ηλεκτρονική επεξεργασία έκδοσης: Δήμητρα Μπουγέση

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α΄ ΜΕΡΟΣ

ΣΧΕΔΙΑΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΙΑ/ΕΤΕ

1.1. Τα κύρια εκπαιδευτικά προγράμματα	7
α. «Αρχαία. Πηγές γνώσης, πηγές μνήμης»	10
β. «Ιστορία του ελληνικού χαρτονομίσματος. Μια διαδρομή, 1822-2001».....	13
γ. Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός	17
1.2. Δημιουργικές συνεργασίες	18

Β΄ ΜΕΡΟΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΤΟΥ ΙΑ/ΕΤΕ ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΑΛΛΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ

α. «Ταξίδι στα αλφάβητα του κόσμου. Αναζητώντας τη γραφή ως έννοια και εικόνα σε διάφορους πολιτισμούς»	22
β. «Ανοιχτά». Εικαστική δραστηριότητα σε συνεργασία με το ΚΕΘΕΑ Mosaic	24
γ. «Μικροί αρχειονόμοι σε δράση»	27
δ. «Γονείς και παιδιά διαβάζουμε μαζί»	29
ε. «Μικροί ήρωες ενάντια στην κρίση»	30
στ. «Ένα χαρτονόμισμα ξεδιπλώνει διηγήσεις. Μαθητές και γονείς συνεργάζονται στη γνώση και τη δημιουργία»	32
ζ. «Από το μουσείο στο εργαστήρι χαρακτηριστικής και από το εργαστήρι στο σχολείο»	32
η. «Αναζητώντας τα ίχνη της εξαφανισμένης κ. Μητρογιάννη μέσα από τα αρχαιακά της τεκμήρια»	34
θ. «Οι γειτονιές μας. Προσεγγίζοντας τον ίδιο χώρο μέσα από τέσσερις διαλόγους»	36

Α΄ ΜΕΡΟΣ

ΣΧΕΔΙΑΖΟΝΤΑΣ
ΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΤΟΥ ΙΑ/ΕΤΕ

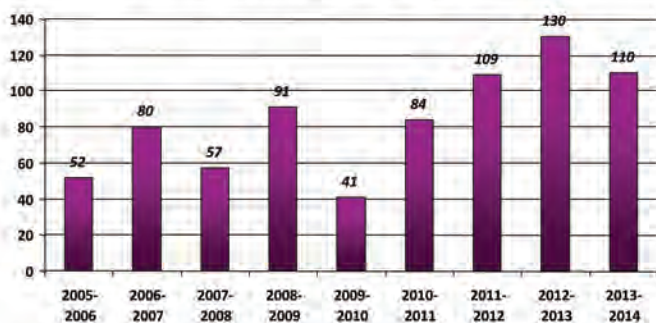
1.1. Τα κύρια εκπαιδευτικά προγράμματα

Το Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας (ΙΑ/ΕΤΕ) ξεκίνησε να πραγματοποιεί εκπαιδευτικά προγράμματα το σχολικό έτος 2005-2006. Από τότε τα προτεινόμενα προγράμματα πολλαπλασιάστηκαν, όπως και ο αριθμός των μαθητών που τα παρακολουθούν. Αρχικά απευθύνονταν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, σήμερα όμως μπορούν να συμμετάσχουν όλες οι βαθμίδες εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένων πιλοτικά και των νηπιαγωγείων. Τα προγράμματα εμπλουτίζονται συνεχώς με νέες δράσεις και συνοδεύονται από εκπαιδευτικό υλικό.

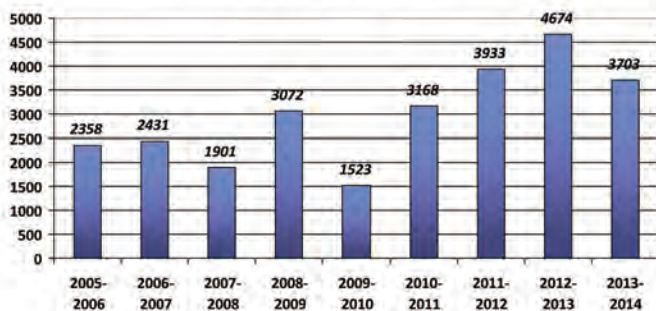

Περίπου 4.000 μαθητές επισκέπτονται το Μέγαρο Διομήδη ανά σχολικό έτος. Σε καθημερινή βάση το Αρχείο υποδέχεται σχολεία, τα οποία παρακολουθούν κάποιο από τα προτεινόμενα εκπαιδευτικά προγράμματα. Η εκπαιδευτική ξενάγηση συνοδεύεται πάντα από ποικίλες βιωματικές δραστηριότητες. Σκοπός των εκπαιδευτικών προγραμμάτων του ΙΑ/ΕΤΕ είναι η παρουσίαση στους μαθητές/φοιτητές ενός ζωντανού επιστημονικού οργανισμού, ικανού να κινητοποιεί τα ενδιαφέροντά τους που σχετίζονται με την ιστορία, την οικονομία, την κοινωνία και τον πολιτισμό της χώρας τους. Οι μαθητές έχουν την

Συνολικός αριθμός σχολείων ανά σχολικό έτος

Συνολικός αριθμός μαθητών ανά σχολικό έτος

ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με σημαντικό κομμάτι της νεότερης ιστορίας της Ελλάδας, ενώ παράλληλα, γνωρίζοντας από κοντά τις επιστήμες της αρχειονομίας και της ιστορίας, κατανοούν τον τρόπο με τον οποίο αυτές συμβάλλουν στη διατήρηση της συλλογικής μνήμης της χώρας.

Τα προγράμματα προσαρμόζονται κάθε φορά στην ηλικία, στο μαθησιακό επίπεδο των μαθητών και στο σκοπό της επίσκεψής τους, αλλά και στις δυνατότητες και στις ανάγκες ειδικών σχολείων, όπως είναι οι Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης (ΣΜΕΑΕ), τα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας, τα διαπολιτισμικά και τα εσπερινά.

Για το *Δημοτικό* έχουν σχεδιαστεί εκπαιδευτικά προγράμματα με σκοπό την επαφή των παιδιών τόσο με την ιστορία, τη μυθολογία, την αισθητική μέσω της έκθεσης για την ιστορία του ελληνικού χαρτονομίσματος όσο και με την έννοια της διατήρησης της μνήμης μέσω των αρχείων και των συλλογών του πρώτου χρηματοπιστωτικού οργανισμού της χώρας (παλαιά έγγραφα του 19ου και 20ού αι., παλαιές φωτογραφίες, μηχανές γραφείου κ.ά.).

Με βάση τα αναλυτικά προγράμματα *Γυμνασίου* και *Λυκείου* η εκπαιδευτική επίσκεψη στο ΙΑ/ΕΤΕ λειτουργεί υποστηρικτικά στη διδασκαλία των γνωστικών αντικειμένων της ιστορίας, της οικονομίας, της τεχνολογίας, της πληροφορικής, του σχολικού επαγγελματικού προσανατολισμού καθώς και ως έναυσμα για την εκπόνηση σχεδίων εργασίας (project) στο πλαίσιο της ευέλικτης ζώνης διαθεματικών και καινοτόμων δράσεων.

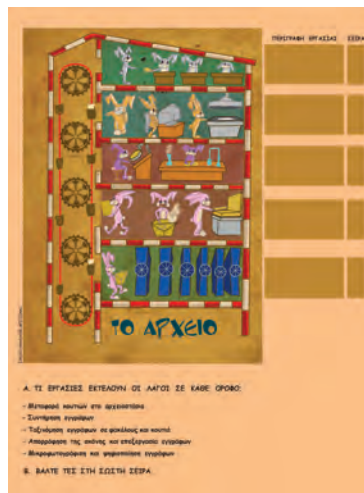
Τρία είναι τα προγράμματα που προσφέρονται σε καθημερινή βάση:

α. «Αρχεία. Πηγές γνώσης, πηγές μνήμης»

Το πρόγραμμα έχει στόχο την εξοικείωση των μαθητών με την έννοια του αρχείου καθώς και με τη σημασία της αρχειακής πρωτογενούς πηγής στην αναζήτηση της γνώσης και την τεκμηρίωση της ιστορίας. Τα εκπαιδευτικά εργαλεία που έχουν σχεδιαστεί είναι δύο, ένα με τον ομώνυμο τίτλο *Αρχεία. Πηγές γνώσης, πηγές μνήμης*, βοηθητικό στη μελέτη της συμβολής των αρχείων στη διαμόρφωση της ιστορικής μνήμης όλων των περιόδων της ελληνικής ιστορίας και ένα κόμικ για παιδιά μικρότερης ηλικίας με τίτλο *Χαμένος στο Αρχείο*, το οποίο στοχεύει στην εξοικείωσή τους με τη λειτουργία και τις δυνατότητες που προσφέρει το Αρχείο.

Σε πρώτο στάδιο γίνεται συζήτηση στην αίθουσα πολλαπλών χρήσεων σχετικά με τους ποικίλους λόγους διάσωσης και αρχειοθέτησης της πληροφορίας και σύντομη παρουσίαση του κύκλου ζωής των αρχείων και των αρχειονομικών εργασιών που πραγματοποιούνται στο ΙΑ/ΕΤΕ. Στη συνέχεια οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να περιηγηθούν σε όλους τους λειτουργικούς χώρους ενός σύγχρονου αρχείου, όπως είναι η αίθουσα ερευνητών, η βιβλιοθήκη, το εργαστήριο συντήρησης, το εργαστήριο μικροφωτογράφισης και ψηφιοποίησης, οι χώροι εκκαθάρισης, επεξεργασίας, ταξινόμησης και αποθήκευσης του υλικού, οι μουσειακοί χώροι.

Ακολουθώντας, μέσα από παιχνίδια και ποικίλες εκπαιδευτικές δραστηριότητες, προσαρμοσμένες στην ηλικία και στο επίπεδο των σχολικών ομάδων, οι μαθητές δουλεύουν πάνω στο σχήμα του αρχειονομικού

δέντρου, έρχονται σε επαφή με πρωτότυπα τεκμήρια από το αρχείο και τις συλλογές της Εθνικής Τράπεζας (έγγραφα, φωτογραφίες, μηχανές γραφείου, σχέδια, χάρτες) και επιχειρούν να τα προσεγγίσουν βάσει αναλυτικών και ερμηνευτικών εργαλείων.

β. «Ιστορία του ελληνικού χαρτονομίσματος. Μια διαδρομή, 1822-2001»

Το εν λόγω εκπαιδευτικό πρόγραμμα βασίζεται στην ομώνυμη έκθεση του ΙΑ/ΕΤΕ, η οποία έχει σχεδιαστεί ώστε να ανακαλεί στη μνήμη και να ζωντανεύει σημαντικές περιόδους της ιστορίας του νεοελληνικού κράτους, ενώ παράλληλα παρέχει πολλές πληροφορίες, ιστορικές, δημοσιονομικές, οικονομικές καθώς και σχετικές με τις εικαστικές και συλλεκτικές τάσεις, τις κατασκευαστικές τεχνικές, την κιβδηλία αλλά και την ιδεολογία της κάθε εποχής, όπως έχει αποτυπωθεί πάνω στα τραπεζογραμμάτια.

Αρχικά οι μαθητές συγκεντρώνονται στην αίθουσα πολλαπλών χρήσεων όπου γίνεται παρουσίαση, πάντα με τη μορφή ερωταποκρίσεων και με παράλληλη προβολή εικόνων, της ιστορίας του χρήματος (από τον αντιπραγματισμό στο νόμισμα και από το ιπτάμενο χρήμα των Κινέζων του 10ου αι. μ.Χ. στα σύγχρονα χαρτονομίσματα). Δί-

νονται πληροφορίες σχετικά με την κατασκευή του χαρτονομίσματος, παρουσιάζονται σημαντικοί σταθμοί στην ιστορία του ελληνικού χαρτονομίσματος και γίνονται αναφορές στα θέματα που επιλέχθηκαν να απεικονίζουν.

Ακολουθεί περιήγηση στο χώρο της έκθεσης με επιλεγμένες διαδρομές και σταθμούς, όπου επεξηγούνται συγκεκριμένα εκθέματα σύμφωνα με θεματικές ανάλογες του μαθησιακού επιπέδου. Επιδίωξή μας είναι να αποδεσμευτεί ο χαρακτήρας της σχολικής επίσκεψης από το μοντέλο της ξενάγησης και να γίνει προσιτός στους μαθητές ο μουσειακός χώρος.

Έπειτα από την ολοκλήρωση της εκπαιδευτικής περιήγησης οι μαθητές καλούνται μέσα από προσαρμοσμένα στην ηλικία τους ερωτηματολόγια να εξερευνήσουν την έκθεση. Στόχος είναι να παρατηρήσουν τα εκθέματα, να εστιάσουν περισσότερο σε αυτό που τους ενδιαφέρει. Οι δραστηριότητες εκτελούνται όχι ατομικά, αλλά με τη συνεργασία δύο ή τριών μαθητών.

Οι μαθητές, στη συνέχεια, καλούνται να απαντήσουν σε συνδυαστικές ερωτήσεις που απαιτούν την ενεργοποίησή τους και την άσκηση της παρατηρητικότητάς τους, να λύσουν ένα κρυπτόλεξο, μια ακροστιχίδα με λέξεις που κρύβονται στα χαρτονομίσματα, ενώ στα μικρότερα παιδιά δίνεται η δυνατότητα «κατασκευής» χαρτονομίσματος.

■ Παρατήρησε προσεκτικά τις μεγεθυμένες βινιέτες που εκτίθενται πάνω από τις προθήκες. Μπορείς να αντιστοικίσεις τις εικόνες με τις ονομασίες τους με βάση τα σύμβολα που συνοδεύουν την κάθε φιγούρα:

- Η Γεωργία και η Οικιακηνία
- Νεκρός Ερμής, «προστάτης της ναυτιλίας»
- Η Ιστορία εμμένει στην Πόλη
- Ο Ερμής
- Η Ελπίς
- Η Ερμεία και η Γεωργία
- Η Αθηνά

Β' Αίθουσα

- Και τώρα ας παίξουμε ένα παιχνίδι κρυμμένων λέξεων! Μπορείς να βρεις τις λέξεις που αναφέρονται σε περιοχές, μυθολογικά και ιστορικά πρόσωπα και αγάλματα, που εικονογραφούν τα χαρτονομίσματα της περιόδου της Κατοχής; Διακρίνεις τα διαβάζεις οριζόντια και κάθετα και θα τις ανακαλύψεις.

N	I	A	P	E	Θ	O	Y	Σ	A	Θ	Λ
I	A	N	T	I	K	Y	Θ	H	P	A	E
K	Π	O	Σ	E	I	Δ	Ω	N	A	Σ	Ω
H	K	Δ	Π	K	Π	Π	Λ	K	Λ	Δ	N
Σ	A	M	O	Θ	P	A	K	H	Σ	E	K
X	Λ	H	Δ	A	M	Φ	I	Π	O	Λ	H
O	E	Φ	Δ	Σ	Θ	A	Γ	A	Y	Φ	Π
Λ	Ξ	Λ	I	O	Y	I	N	P	N	O	O
Y	A	Θ	H	N	A	A	M	A	I	I	K
M	N	N	Δ	I	Ω	N	H	M	O	Δ	H
Π	Δ	O	A	Ξ	P	I	O	Y	Ξ	H	M
I	P	Z	M	Π	K	M	Φ	Θ	Θ	O	T
A	O	E	E	A	I	Γ	I	N	A	X	
B	Σ	Y	I	Λ	B	N	E	A	O	Π	Θ
O	Π	Σ	A	Π	O	Λ	Λ	Ω	N	E	Π

Αμφίπολη, Σαμοθράκη, Νίκη, Ποσειδώνας, Απόλλων, Δελφοί, Αντικύθηρα, Αρεθούσα, Αθηνά, Αλέξανδρος, Ολυμπία, Αίγινα, Διηδόμεια, Παρμενιδά, Ζεύς, Διώνη, Λέων, Αφεία, Σούνιο.

Σύνθεση με τον τίτλο της ΕΤΕ που κυκλοφόρησε τις εθνικές Τραπεζικές ημερίδες και Δελφικό Οβελόο, Σαμοθράκη, Αφεία ΕΤΕ.

Στο πλαίσιο συνεργασίας του Ιστορικού Αρχείου με τη Διεύθυνση Μουσείων, Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του Υπουργείου Πολιτισμού εκδόθηκε το εκπαιδευτικό εργαλείο με τίτλο *Ανακαλύπτοντας την ιστορία μέσα από τις πηγές. Με αφορμή ένα μνημείο και ένα χαρτονόμισμα*, το οποίο παρέχει χρήσιμες πληροφορίες για εκπαιδευτικούς και μαθητές.

Η συμμετοχή στα παραπάνω προγράμματα λειτουργεί ως κίνητρο για εξοικείωση με τον μουσειακό και αρχαιολογικό χώρο, για ενεργητική μάθηση, αισθητική αγωγή αλλά, κυρίως, για «άνοιγμα» του σχολείου και επικοινωνία με τον κόσμο και την ανθρώπινη δημιουργία.

1.2. Δημιουργικές συνεργασίες

Μέσω των προγραμμάτων «άνοιξε» και το Αρχείο προς τον κόσμο. Μαθητές, εκπαιδευτικοί και, μέσω των αφηγήσεων που ακολουθούν την επίσκεψη, γονείς και φίλοι έμαθαν και συνεχίζουν να μαθαίνουν για το χώρο, τις λειτουργίες και τη συμβολή του ΙΑ/ΕΤΕ στη διάσωση της μνήμης και την έρευνα. Λόγω της ευρείας διάδοσης των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που πραγματοποιούνται στους χώρους του Αρχείου και της θετικής αποτίμησής τους, εκδηλώθηκε ενδιαφέρον για παροχή τεχνογνωσίας από ποικίλους φορείς, όπως από υπευθύνους πολιτιστικών θεμάτων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καλλιτέχνες, εκπαιδευτικούς διάφορων σχολών (ΟΑΕΔ, ιδιωτικά και δημόσια ΙΕΚ, ΤΕΙ με ειδίκευση στην αρχειονομία, στις γραφικές τέχνες, στη διαφήμιση, στη συντήρηση), πανεπιστημιακούς υπευθύνους ποικίλων προγραμμάτων για φοιτητές ή πιλοτικών ευρωπαϊκών προγραμμάτων με ειδίκευση στη μουσειολογία, στη βιομηχανική αρχαιολογία ή στον πολιτισμό. Εξειδικευμένα εκπαιδευτικά προγράμματα δημιουργήθηκαν και υλοποιήθηκαν, ποικίλες ημερίδες οργανώθηκαν, προκειμένου το ΙΑ/ΕΤΕ να ανταποκριθεί στα σχετικά αιτήματα.

Από τη συμμετοχή σε δύο δίκτυα, το Δίκτυο Μουσείων και Πολιτιστικών Φορέων της Αθήνας και το Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού, προέκυψαν επιπλέον δημιουργικές συνεργασίες και νέες εκπαιδευτικές δράσεις.

Κάθε χρόνο το τμήμα εκπαιδευτικών προγραμμάτων οργανώνει επιμορφωτικές ημερίδες και βιωματικά εργαστήρια για εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Οι εκπαιδευτικοί ενημερώνονται σχετικά με τα προγράμματα, παίρνουν μέρος σε εκπαιδευτικά παιχνίδια και τους προτείνονται τρόποι με τους οποίους μπορούν να χρησιμοποιούν μέσα στη σχολική τάξη τα εκπαιδευτικά εργαλεία που έχει δημιουργήσει το ΙΑ/ΕΤΕ.

Με δική του πρωτοβουλία ή έπειτα από αίτημα φορέα, το ΙΑ/ΕΤΕ οργανώνει στους χώρους του και εκπαιδευτικές ημερίδες. Η τελευταία πραγματοποιήθηκε στις 22.1.2014, είχε τίτλο «Καλλιεργώντας δεξιότητες στο σχολείο. Από τη θεωρία στην ανάδειξη καλών πρακτικών» και σκοπό την επιστημονικά τεκμηριωμένη προσέγγιση εκπαιδευτικών δράσεων όπως αυτές αναπτύσσονται στην ελληνική εκπαίδευση. Η ημερίδα οργανώθηκε σε συνεργασία με την εικαστικό-χαράκτρια Θεοδώρα Χανδρινού, έγιναν παρουσιάσεις από διδάσκοντες ειδικού γνωστικού αντικείμενου και συμμετείχαν εκατό εκπαιδευτικοί. Η παρουσίαση του ΙΑ/ΕΤΕ είχε ως θέμα την αξιοποίηση του μουσείου στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Σύμφωνα με τις σύγχρονες παιδαγωγικές αντιλήψεις, η γνώση δεν παρέχεται, αλλά δομείται. Κατ' επέκταση, υπάρχει ανάγκη για υποστήριξη των βιωματικών διαστάσεων της γνώσης. Όλες οι αναφερόμενες εκπαιδευτικές δράσεις του ΙΑ/ΕΤΕ αποβλέπουν στο να αναδείξουν το ρόλο του σύγχρονου μουσείου, το οποίο μπορεί να συμβάλει στην κατάκτηση της γνώσης βιωματικά, να ενεργοποιήσει διανοητικές δυνάμεις, κινητικές και καλλιτεχνικές δεξιότητες, να δώσει τη δυνατότητα επικοινωνίας τόσο μεταξύ των μελών της ομάδας όσο και μεταξύ των αντικειμένων και του επισκέπτη και, τέλος, να διαμορφώσει πολιτισμική συνείδηση.

Β΄ ΜΕΡΟΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΤΟΥ ΙΑ/ΕΤΕ ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΑΛΛΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ

Το ΙΑ/ΕΤΕ συνεργάζεται με διάφορους πολιτιστικούς φορείς, καλλιτέχνες, εκπαιδευτικούς, κοινωνικά δίκτυα και δημιουργεί συνεχώς νέα προγράμματα, τα οποία πραγματοποιούνται κατά κύριο λόγο στους χώρους του κτηρίου του αλλά και σε χώρους όπου συνεργαζόμενοι φορείς προβάλλουν τις εκπαιδευτικές τους δράσεις. Στις σελίδες που ακολουθούν παρουσιάζονται εκπαιδευτικά προγράμματα που προέκυψαν με αφορμή τις παραπάνω συνεργασίες.

Η αντίληψη που κυριαρχεί στις εκπαιδευτικές του επιλογές είναι ότι η άτυπη μάθηση μπορεί να παντρέψει τη γνώση με το παιχνίδι και τις τέχνες. Η επίσκεψη σε χώρους πολιτισμού δεν πρέπει να παρέχει στο κοινό μόνο πληροφορίες, εικόνες και ακούσματα· πρέπει επίσης να κινητοποιεί την περιέργεια και την κριτική ικανότητα, να διεγείρει την καλλιτεχνική και προσωπική δημιουργία, και βέβαια το σεβασμό για διαφορετικούς πολιτισμούς.

**α. «Ταξίδι στα αλφάβητα του κόσμου.
Αναζητώντας τη γραφή ως έννοια και εικόνα
σε διάφορους πολιτισμούς»**

Η εικαστικός, και εμπνυχώτρια της δράσης, Ειρήνη Γκόνου, σε συνεργασία με το ΙΑ/ΕΤΕ, οργάνωσε εργαστήριο καλλιγραφίας, που σκοπό είχε να εξοικειώσει τους συμμετέχοντες με την εικαστική προσέγγιση της γραφής. Η γραφή είναι το αρχείο της μνήμης, εκφράζει ιδέες και συναισθήματα· μεταφέρει την έννοια, ενώ συγχρόνως είναι μια εικόνα.

Μέσα από παλαιά χειρόγραφα και εικόνες ενεπίγραφων αντικειμένων από διάφορους πολιτισμούς οι συμμετέχοντες ανακάλυψαν την αρμονική συνεύρεση των γραμμάτων, τη φόρμα και το σχήμα τους. Το ταξίδι στις γραφές και στα αλφάβητα του κόσμου –στο χώρο και το χρόνο– τους έδωσε την ευκαιρία να μάθουν πώς φτιάχνεται το μέλανι, πώς ένα φτερό ή ένα καλάμι γίνονται εργαλεία γραφής, πώς ένα γράμμα γίνεται εικόνα και πώς μία λέξη ή ένα γράμμα μεταμορφώνονται σε εικαστική σύνθεση. Στη συνέχεια, κάθε συμμετέχων εφηύρε

τη δική του γραφή και την αποτύπωσε στο χαρτί. Ένα γράμμα, μια εξομολόγηση, που παρέμεινε μυστική από τους υπόλοιπους, ή απλώς μια ευχή αποτυπώθηκαν στη σελίδα, μπήκαν στο μπουκάλι και έγιναν κομμάτι του κόσμου του κάθε συμμετέχοντος.

Στο πρόγραμμα συμμετείχαν ενήλικες του προγράμματος εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας του ΚΕΘΕΑ Mosaic (20.2.2012) και είκοσι μαθητές ποικίλων εθνικοτήτων της Ε΄ και της ΣΤ΄ τάξης του 49ου Δημοτικού Σχολείου Αθήνας (13.5.2011).

β. «Ανοιχτά».

Εικαστική δραστηριότητα σε συνεργασία με το ΚΕΘΕΑ Mosaic

Με αφορμή το θέμα της Νύχτας Μουσείων 2012 «Τα Μουσεία σε έναν κόσμο που αλλάζει. Νέες εμπνεύσεις, νέες προκλήσεις», το ΙΑ/ΕΤΕ συνεργάστηκε με την εικαστικό Θωμαΐδη Πηνελόπη. Πρόταση της εικαστικού, και εμπυχωτριάς της δράσης, ήταν να εργαστούμε πάνω στη λέξη «ανοιχτά», με την έννοια της πρόσβασης στα φυσικά και αόρατα όρια των πολιτισμών. Στόχος του προγράμματος ήταν κατ' αρχάς η σύνδεση του μουσείου-αρχείου με ενήλικες μετανάστες και πρόσφυγες διαφορετικών εθνοτήτων και, στη συνέχεια, η σύνδεση του μουσείου και των συμμετεχόντων με την πόλη.

Αρχικά επιλέχθηκαν φωτογραφίες προσφύγων από το αρχείο της Διεύθυνσης Διαχείρισης Κτημάτων εξ Ανταλλαγής του ΙΑ/ΕΤΕ και στη συνέχεια πραγματοποιήθηκαν τέσσερα τρίωρα εργαστήρια με ενήλικες διαφορετικών εθνοτήτων που παρακολουθούσαν το πρόγραμμα γλώσσας του ΚΕΘΕΑ Mosaic.

Στους χώρους του ΚΕΘΕΑ Mosaic έγινε παρουσίαση και συζήτηση με αφορμή ιστορίες από την ελληνική μετανάστευση, ακούστηκαν ιστορίες των συμμετεχόντων μεταναστών και προσφύγων και παρουσιάστηκαν παραδείγματα φωτογραφικών δράσεων και συμμετοχικών πρακτικών με στόχο τη σύνδεση τέχνης και κοινωνικής δράσης. Ακολούθησε εικαστικό εργαστήριο.

Δημιουργήθηκαν και αποδόθηκαν εικαστικά λίστες εννοιών πάνω στο θέμα «ανοιχτά-κλειστά». Πιο συγκεκριμένα, οι συμμετέχοντες απάντησαν λεκτικά αλλά και εικαστικά στην ερώτηση «σε ποιους τομείς θέλουμε να έχουμε πρόσβαση;» Ακολούθησε φωτογραφικό εργαστήριο. Με τα σώματα και με διάφορα αντικείμενα δημιουργήθηκαν εικόνες που δήλωσαν το πρόβλημα και εικόνες που πρότειναν λύση.

Στη συνέχεια η ομάδα των συμμετεχόντων επέλεξε σημεία της πόλης που σχετίζονται με τις μεταναστευτικές πολιτικές, όπως το Ελληνικό Κοινοβούλιο και το Υπουργείο Εσωτερικών - Διεύθυνση Μεταναστευτικής Πολιτικής. Οι επτά εικόνες-αφίσες που προέκυψαν από τα εργαστήρια υπέστησαν γραφιστική επεξεργασία και, μέσω οργα-

νωμένης δράσης, εκτέθηκαν μπροστά από τους παραπάνω χώρους, αλλά και στην πρόσοψη του κτηρίου του ΙΑ/ΕΤΕ κατά τη διάρκεια του εορτασμού της Νύχτας Μουσείων.

γ. «Μικροί αρχειονόμοι σε δράση»

Το πρόγραμμα ολοκληρώθηκε σε πέντε συναντήσεις κατά τη διάρκεια του Νοεμβρίου 2012. Συμμετείχαν παιδιά από όλες τις τάξεις του Δημοτικού, όλα μέλη του Εργαστηρίου Πολιτισμού του Δικτύου για τα Δικαιώματα του Παιδιού και φορείς διαφορετικών πολιτισμών. Τα παιδιά γνώρισαν ένα σύγχρονο αρχείο και μια πλούσια βιβλιοθήκη, με παλαιές και νέες εκδόσεις. Επισκέφθηκαν τους χώρους του Αρχείου (αρχειονομικών εργασιών, αρχειοστασίων, εργαστηρίου συντήρησης, μικροφωτογράφισης, εκθέσεων, βιβλιοθήκης), όπου στη συνέχεια πραγματοποιήθηκαν παιχνίδια-δραστηριότητες και κυνήγι θησαυρού.

Στόχος των συναντήσεων ήταν η εξοικείωση με την ιδέα ότι τα αρχεία αποτελούν τη μνήμη του παρελθόντος. Η ύπαρξη αρχείων σε μια ελεύθερη κοινωνία ισχυροποιεί τη δημοκρατία, με απαραίτητη

προϋπόθεση ότι επιτρέπεται η ελεύθερη και εύκολη πρόσβαση στις πηγές και τις πληροφορίες που περιέχουν. Η εύκολη πρόσβαση στις πρωτογενείς πηγές βοηθά στον περιορισμό της αυθαιρεσίας από την κάθε μορφής εξουσία. Βοηθά τον πολίτη που θέλει να συμμετέχει στη διαδικασία της γνώσης να ενεργοποιεί την κρίση του, να συγκροτεί προσωπική άποψη, να διαμορφώνει αυτόνομη στάση και, εντέλει, να διεκδικεί.

δ. «Γονείς και παιδιά διαβάζουμε μαζί»

Στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Ημέρας Παιδικού Βιβλίου (2.4.2013) το ΙΑ/ΕΤΕ οργάνωσε το εν λόγω διαγενεακό πρόγραμμα στο χώρο του σε συνεργασία με το Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού και τις εκδόσεις Μεταίχμιο. Οι εκπαιδευτικές δράσεις αφορούσαν τόσο τα παιδιά του Δικτύου όσο και τους γονείς τους και περιελάμβαναν διαδραστικά εργαστήρια για τους ανήλικους συμμετέχοντες και σεμινάριο για τους ενήλικες. Πραγματοποιήθηκε την Κυριακή 31.3.2013.

Οι δράσεις στόχευαν στη γνωριμία παιδιών και γονέων της ευρύτερης γειτονιάς με το Ιστορικό Αρχείο (μέσω επισκέψεων στις μουσειακές του αίθουσες και στη βιβλιοθήκη) καθώς και στην επιμόρφωσή τους γύρω από θέματα όπως η αναγκαιότητα και ο τρόπος χρήσης των αρχείων και των βιβλιοθηκών, η σημασία του βιβλίου στον ελεύθερο χρόνο των παιδιών, η συμβολή του στη βελτίωση της απόδοσής τους στο σχολείο, η σημασία του από κοινού διαβάσματος γονέων-παιδιών.

ε. «Μικροί ήρωες ενάντια στην κρίση»

Το πρόγραμμα κατασκευής κούκλας από ανακυκλώσιμα υλικά πραγματοποιήθηκε στις 17.5.2013 στο αίθριο του ΙΑ/ΕΤΕ, στο πλαίσιο της Ημέρας Μουσείων, με τη βοήθεια της εκπαιδευτικού Μαρίνας Ταμπή και των εικαστικών Μαρίνας Σιούτη και Σαββίνας Πατρικίου. Συμμετείχε η ΣΤ΄ τάξη του 36ου Δημοτικού Σχολείου Αθήνας.

Κρίση, πολιτικές λιτότητας, ανεργία, οικογένεια, σχολείο, βία, ρατσισμός, διαφημίσεις και παιδικός ψυχισμός. Πώς βιώνει και αντιλαμβάνεται το κάθε παιδί την κρίση στην καθημερινότητά του; Πώς είναι ο φανταστικός κόσμος που ονειρεύεται; Με ποιον αλλόκοτο τρόπο μπορεί να επιτευχθεί; Με όπλα τη φαντασία, τη δημιουργικότητα και την καλή διάθεση και δίνοντας έμφαση στη συνεργασία, απαντήσαμε στην κρίση, φτιάχνοντας ήρωες με ξεχωριστές ιδιότητες, με αστεία και παράξενα χαρακτηριστικά, χαριτωμένους και ζωντανούς.

Τα παιδιά έμαθαν να κατασκευάζουν τις δικές τους γαντόκουκλες με απλά υλικά, όπως γινόταν στο παρελθόν, να εκτιμούν την αξία της ανακύκλωσης και της επαναχρησιμοποίησης, μπαίνοντας παράλληλα στο πνεύμα της δημιουργικότητας και της αλληλοβοήθειας.

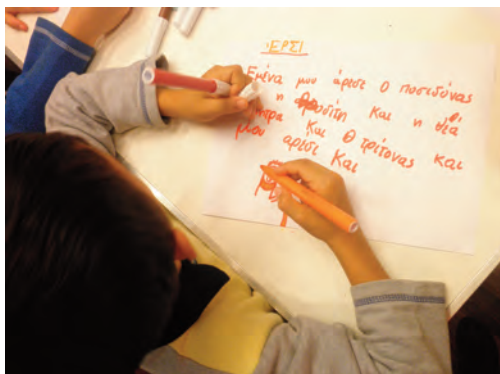

**στ. «Ένα χαρτονόμισμα ξεδιπλώνει διηγήσεις.
Μαθητές και γονείς
συνεργάζονται στη γνώση και τη δημιουργία»**

και

**ζ. «Από το μουσείο στο εργαστήρι χαρακτικής και από το
εργαστήρι στο σχολείο»**

Σε συνεργασία με την εικαστικό-χαρακτρια Θεοδώρα Χανδρινού και τις εκπαιδευτικούς δύο σχολείων πραγματοποιήθηκαν τα αναφερόμενα δύο βιωματικά εικαστικά εργαστήρια, το πρώτο στις 24.10.2013 με τη Β' τάξη του 121ου Δημοτικού Σχολείου Αθηνών και το δεύτερο στις 16.12.2013 με την Γ' τάξη του 118ου Δημοτικού Σχολείου Αθηνών.

Και τα δύο εργαστήρια βασίστηκαν στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα του ΙΑ/ΕΤΕ για το χαρτονόμισμα, με επιπρόσθετες όμως δημιουργικές δραστηριότητες. Στην πρώτη δράση οι μικροί μαθητές, χωρισμένοι σε ομάδες και με τη συμμετοχή των γονέων τους, κατασκεύασαν χαρτονόμισματα και άλλα αντικείμενα (π.χ. αερόστατα, λουλούδια, χιονάνθρωπους) με πολλά και διαφορετικά ανακυκλώσιμα υλικά, εμπνεύστηκαν και συνέταξαν ιστορίες που αφορούσαν το ταξίδι ενός χαρτονομίσματος και, στο τέλος, κατέγραψαν το προσωπικό τους ταξίδι σε ένα μουσείο-αρχείο-εργαστήριο. Στη δεύτερη δράση οι μαθητές διακόσμησαν τα χαρτονόμισματά τους με έργα που δημιούργησαν μέσω διαφορετικών τεχνικών χαρακτηριστικής.

**η. «Αναζητώντας τα ίχνη της εξαφανισμένης
κ. Μητρογιάννη μέσα από τα αρχειακά της τεκμήρια»**

Ποιος είναι ο λόγος της ξαφνικής εξαφάνισης της Ελένης Μητρογιάννη; Πού θα αναζητήσουμε τα ίχνη της; Πώς οι προσωπικές της σημειώσεις και το ημερολόγιο-αρχείο της θα οδηγήσουν την έρευνα στο Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας;

Αξιοποιώντας αρχειονομικά κουτιά, έναν ντετεκτιβικό φακό, μια βαλίτσα, μια φωτογραφική μηχανή, πολλά τεκμήρια αλλά και μπουκάλια που περιείχαν μηνύματα-οδηγίες προς τους παίκτες για τη λύση του γρίφου της εξαφάνισης, τα παιδιά κινητοποιήθηκαν, οργανώθηκαν συνεργατικά, σκέφτηκαν, παρατήρησαν, έδρασαν και τελικά έλυσαν το μυστήριο.

Το πρόγραμμα πραγματοποιήθηκε αρχικά στο Πάρκο Ελευθερίας, στις 15.9.2013, με αφορμή την εκδήλωση του Δικτύου Μουσείων και Πολιτιστικών Φορέων της Αθήνας, που είχε τίτλο «Δράσεις πολιτισμού στο Πάρκο». Επαναλήφθηκε στους χώρους του ΙΑ/ΕΤΕ στις 29.11.2013 με την ΣΤ΄ τάξη του 35ου Δημοτικού Σχολείου Αθήνας, με αφορμή τη συμμετοχή του ΙΑ/ΕΤΕ στις δράσεις που οργάνωσε το Δί-

κτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού, για την Παγκόσμια Ημέρα Δικαιωμάτων του Παιδιού. Το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό παιχνίδι ανέλυσε την ιδέα «Η πρόσβαση στην πληροφορία είναι δικαίωμα όλων».

θ. «Οι γειτονιές μας. Προσεγγίζοντας τον ίδιο χώρο μέσα από τέσσερις διαλόγους»

Το Ιστορικό Αρχείο, με αφορμή την εκδήλωση του Δικτύου Μουσείων και Πολιτιστικών Φορέων Αθηνών «Η δική μας Αθήνα», οργάνωσε εικαστική έκθεση μαθητών της Γ΄ Δημοτικού του 51ου Δημοτικού Σχολείου Αθηνών και του ολοήμερου τμήματος του 2ου Δημοτικού Σχολείου Μαγούλας. Την επιμέλεια της έκθεσης είχαν η εικαστικός και εκπαιδευτικός Έλενα Ακύλα, η εκπαιδευτικός Ελένη Ζάχου και η υπεύθυνη εκπαιδευτικών προγραμμάτων του ΙΑ/ΕΤΕ Μαρία Λεμπέση.

Η συγκεκριμένη έκθεση προέκυψε ως αποτέλεσμα του διαλόγου που ανέπτυξε το ΙΑ/ΕΤΕ με δύο δημοτικά σχολεία, με καθηγητές και σπουδαστές της σχολής αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ και δύο αρχαιολόγους. Ο διάλογος έγινε πάνω στις εξής θεματικές:

- Αστικό - ημιαστικό τοπίο.
- Το παρόν και το παρελθόν μιας γειτονιάς.
- Επανάχρηση κτηρίων και υλικών.
- Το ΙΑ/ΕΤΕ ως κτήριο-τοπόσημο μιας γειτονιάς, ως χώρος διαφύλαξης της ιστορικής μνήμης και φορέας παροχής πρωτογενούς αρχειακού υλικού.

Η έκθεση αποτέλεσε αφορμή για την οργάνωση και πραγματοποίηση ημερίδας και βιωματικών εργαστηρίων, που απευθύνονταν σε εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της Α΄ Αθήνας (2.6.2014), καθώς και εκπαιδευτικού προγράμματος που παρακολούθησαν σχολεία της γειτονιάς κατά τη διάρκεια του Ιουνίου, αλλά και οικογένειες την Κυριακή 15.6.2014.

Η
ΕΚΔΟΣΗ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ
ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΕΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΚΤΟΣ
ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΤΗΣ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΥΠΩΘΗΚΕ
ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΣΕ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΑ
ΑΝΤΙΤΥΠΑ
&
ΜΕ ΙΔΙΑ ΕΚΤΥΠΩΤΙΚΑ ΜΕΣΑ ΤΟΥ
ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ
ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ
ΤΟΝ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟ
2014